

Twoje dziecko będzie świadkiem

Poradnik dla rodziców
dzieci składających zeznania
w procedurach karnych

FUNDACJA
DAJEMY
DZIECIOM
SIŁĘ

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

ISBN: 978-83-65675-05-7

Copyright © 2016 Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
ul. Walecznych 59
03-926 Warszawa
www.fdds.pl

Opracowanie: Jolanta Zmarzlik

Projekt graficzny: Ewa Brejnakowska-Jończyk

Redakcja: Szymon Krzysztof Ciećko

Broszura powstała na bazie inspiracji publikacjami „Gdy Twoje dziecko jest świadkiem” (FDN, 2013) oraz „Gdy Twoje dziecko jest ofiarą przestępstwa” (FDN, 2010)

Publikacja została zrealizowana w ramach programu finansowanego ze środków Programu Daphne Unii Europejskiej. Nie wyraża ona opinii ani poglądów Unii Europejskiej.

Dodruk broszury sfinansowano w ramach projektu „Wymiar Sprawiedliwości Przyjazny Dziecku” realizowanego z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

1

WSTĘP

Broszura adresowana jest do rodziców, których dzieci są pokrzywdzonymi lub świadkami przestępstw popełnionych z użyciem przemocy, groźby, wykorzystania seksualnego oraz przemocy domowej. Przepisy prawne art. 185a i 185b Kodeksu postępowania karnego zapewniają dzieciom szczególne warunki przesłuchania. Znajomość procedury karnej pozwala więc rodzicom/opiekunom pomóc dzieciom w sprostaniu roli świadka.

Niektóre dzieci dobrze radzą sobie z tym zadaniem, jednak dla innych taka sytuacja bywa bardzo stresująca. Dziecko może mieć poczucie, że zrobiło coś złego i dlatego będzie potrzebować Twojego wsparcia.

Broszura pomoże dziecku w poradzeniu sobie z doświadczeniem udziału w sprawach karnych. Na jej początku znajduje się słownik, który zawiera informacje wyjaśniające terminy prawne oraz objaśniający, jakie role w procedurze karnej oraz podczas przesłuchania dziecka odgrywają poszczególne osoby. W dalszej części broszury wskazane zostało, jak wyglądają procedury karne, jakie prawa i obowiązki ma dziecko. W końcowej części broszury znajdują się informacje o tym, jak można pomóc dziecku w składaniu zeznań.

Broszura jest zgodna ze stanem prawnym na dzień 30 lipca 2016 r.

SŁOWNIK POJĘĆ PRAWNYCH

APELACJA

Możliwość odwołania się do sądu II instancji, kiedy nie zgadzamy się z wyrokiem sądu I instancji. Składa się ją w terminie czternastu dni od daty otrzymania uzasadnienia wyroku na piśmie. Wniosek o uzasadnienie wyroku należy złożyć w terminie siedmiu dni od ogłoszenia wyroku do sądu, który ten wyrok wydał, nawet jeśli strona była nieobecna na odczuciu wyroku.

BIEGŁY

Osoba, która posiada specjalistyczną wiedzę w określonej dziedzinie. Może być więc nim np. lekarz lub psycholog. Na zlecenie prokuratury albo sądu sporządza opinie na piśmie oraz zeznaje na rozprawie przed sądem.

DOWÓD

Ma służyć udowodnieniu jakiejś okoliczności w sprawie. Może polegać na przesłuchaniu świadka, sporządzeniu przez biegłego specjalistycznej opinii, przedstawieniu jakiegoś dokumentu.

KODEKS KARNY

Zbiór przepisów prawnych, w których znajduje się opis przestępstw oraz rodzaje groźących za ich popełnienie kar.

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Zbiór przepisów prawnych, regulujących sposób prowadzenia spraw dotyczących popełnienia przestępstw.

KURATOR PROCESOWY DZIECKA

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2010 r., rodzic nie może reprezentować dziecka w postępowaniu karnym, jeśli podejrzanym/oskarżonym jest drugi z rodziców. Kuratora wyznacza sąd rodzinny na wniosek prokuratora lub sędziego. Reprezentuje on dziecko tylko w postępowaniu karnym i nie ogranicza on rodziców w pełnieniu przez nich władzy rodzicielskiej. Kuratorami procesowymi są najczęściej adwokaci, radcowie prawni, kuratorzy zawodowi.

OBROŃCA

Osoba, która reprezentuje prawa oskarżonego w trakcie postępowania karnego, przede wszystkim w trakcie rozprawy. Może nim być adwokat lub radca prawny.

OSKARŻONY

Osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa, wskazana przez prokuratora w akcie oskarżenia.

OSKARŻYCIEL POSIŁKOWY

W tej roli może wystąpić pokrzywdzony w sprawach karnych. Żeby stać się oskarżycielem posiłkowym, należy złożyć do sądu oświadczenie. Można je złożyć pisemnie lub ustnie na pierwszej rozprawie przed odczytaniem aktu oskarżenia.

OSOBA REPREZENTUJĄCA DZIECKO

Dziecko do osiemnastego roku życia nie może samodzielnie występować w sprawach karnych. Reprezentuje je rodzic/opiekun prawny albo kurator procesowy. Głównym zadaniem osoby reprezentującej dziecko jest dbanie o jego jak najlepszy interes na wszystkich etapach postępowania karnego.

POKRZYWDZONY

Osoba, na której szkodę popełniono przestępstwo.

PROKURATOR

Oskarżyciel publiczny, który prowadzi postępowanie przygotowawcze (zbiera dowody winy sprawcy), następnie sporządza akt oskarżenia i popiera go przed sądem.

SĘDZIA

Osoba, która prowadzi sprawy karne w sądzie. Przesłuchuje świadków, a po zapoznaniu się z materiałem dowodowym wydaje wyrok w danej sprawie.

ŚWIADEK

Osoba, która ma informacje na temat przestępstwa. Świadek ma obowiązek stawić się na wezwanie sądu albo prokuratury oraz mówić prawdę.

WYROK

Rozstrzygnięcie sądu w danej sprawie karnej. To w nim sąd decyduje o winie i karze oskarżonego.

3

ROZPOCZĘCIE PROCEDUR KARNYCH

POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

Obowiązkiem osoby, która dowiedziała się o przestępstwie jest złożenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Zawiadomienie należy złożyć pisemnie lub ustnie w prokuraturze albo na policji.

Od momentu złożenia zawiadomienia prokuratura i/albo policja będą prowadzić postępowanie wyjaśniające zwane postępowaniem przygotowawczym. Oznacza to, że będą zbierać dowody popełnienia przestępstwa (przesłuchiwać świadków, podejrzanego). Postępowanie przygotowawcze będą prowadzić prokuratura i/albo policja właściwe ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa.

Po przeprowadzeniu postępowania przygotowawczego, jeśli prokurator uzna, że zgromadził wystarczającą liczbę dowodów popełnienia przestępstwa, sporządza akt oskarżenia, który wysyła do sądu karnego. Sąd karny będzie dalej rozpatrywał sprawę. W przypadku niedostatecznych dowodów popełnienia przestępstwa prokurator podejmuje decyzję o umorzeniu postępowania i tym samym zamknięciu całej sprawy.

PAMIĘTAJ

Jeżeli zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa zostało złożone przez Ciebie, prokurator ma obowiązek zawiadomić Cię pisemnie o wszczęciu, odmowie wszczęcia albo o umorzeniu postępowania przygotowawczego.

OBAWY DZIECI I ICH RODZICÓW

Kiedy dziecko ujawnia fakt, że zostało pokrzywdzone przestępstwem i sprawa jest zgłaszana do prokuratury lub na policję, w Waszej rodzinie może się pojawić wiele trudnych emocji i wynikających z tego napięć.

Rodzice dzieci, które stały się pokrzywdzonymi lub świadkami przestępstw, często mierzą się z poczuciem winy, że nie udało im się uchronić dzieci przed traumatycznymi przeżyciami. Mogą czasami żywić obawy o dalsze losy swojej rodziny, a także odczuwać silny lęk przed udziałem w procedurach karnych.

Udział w procedurach karnych na ogół rodzi wiele pytań i trudnych emocji także u samych dzieci. Większość dzieci biorących udział w sprawach karnych odczuwa takie emocje jak: strach, niepewność, poczucie winy czy złość. Niektóre dzieci martwią się tak bardzo, że wpływa to na ich zachowanie. Może się zdarzyć, że dziecko:

- obwinia się i sądzi, że jest odpowiedzialne za popełnione przestępstwo;
- nie potrafi skupić się na swoich zajęciach;
- ujawnia częste oznaki niepokoju związane z przestępstwem;
- moczy się w nocy, ma problemy ze snem, boi się ciemności albo traci apetyt;
- jest wycofane lub agresywne;
- ujawnia mieszane uczucia do oskarżonego, na przykład czuje gniew, a jednocześnie martwi się, że zostanie ukarany (może się tak zdarzyć, jeśli oskarżony jest członkiem rodziny lub bliskim znajomym).

ROZMOWA Z DZIECKIEM O TYM, CO SIĘ WYDARZYŁO

Często się zdarza, że rodzicom trudno jest rozmawiać z dziećmi, o tym, co się wydarzyło, co czują i myślą, jak również o tym, co będzie dalej. Brak szczerzej rozmowy może powodować poczucie niezrozumienia, pogłębiać lęk i sprawić, że dziecko i rodzic oddalą się od siebie. To wszystko może zwiększyć poczucie osamotnienia poszczególnych członków rodziny. Jeśli zdecydujesz się na rozmowę z dzieckiem o tym, co się wydarzyło, dobrze żebyś się zastanowił nad tym, jak ma ona przebiegać. Strach, poczucie winy, złość czy bezradność – to potężni przeciwnicy. Można ich jednak pokonać. Ważne, abyś uświadomił sobie, że te emocje są naturalne i można sobie z nimi poradzić. Rozmowa z dzieckiem pozwoli Wam na zbliżenie się do siebie.

PAMIĘTAJ

Jeżeli wydaje Ci się, że Twoje dziecko jest przygnębione i czymś się martwi, zachęcaj je, aby porozmawiało z Tobą o swoich zmartwieniach. Być może jego troski dotyczą czegoś, o czym nie wiesz. Wysłuchaj dziecka i potraktuj jego zmartwienia poważnie, staraj się łagodzić jego lęki. Poświęć mu więcej uwagi i czasu, ale nie nalegaj, aby ciągle powracało do trudnych przeżyć.

Poniżej znajdziesz listę różnych obaw i myśli jakie mogą się pojawić u dzieci w związku z rozpoczęciem procedur karnych. Porozmawiaj o tym z dzieckiem, dowiedz się czy któreś z tych obaw dotyczy jego. Możecie również spróbować zastanowić się nad tym, co jest dla niego szczególnie trudne, a co tylko trochę je niepokoi.

Kwestionariusz pomoże dziecku w uporządkowaniu jego myśli i zastanowieniu się nad własnymi uczuciami. Twoje dziecko może chcieć wypełnić go samodzielnie lub wspólnie. Pozwól, aby to ono zdecydowało, jak to robi. Pamiętaj, aby na zakończenie zapytać również dziecko, czy ma jakieś inne pytania lub coś je niepokoi.

OBAWY DZIECKA

Nie martwi
mnie to

Trochę mniej
to martwi

Bardzo mniej
to martwi

Zostanę zabrany/a z rodziny

Zostanę ukarany/a

Tata/ mama lub inna ważna
osoba trafi do więzienia

Sąd uzna, że jestem współwinny/a
temu, co się stało

Nikt mi nie uwierzy

Będą mówić o mojej sprawie
w telewizji i Internecie

Co będzie kiedy sprawca
wyjdzie z więzienia

4

PRZYJAZNE PRZESŁUCHANIE DZIECKA

WARUNKI PRZESŁUCHANIA DZIECKA

W postępowaniu karnym dziecko może składać zeznania, gdy posiada wiedzę o przestępstwie, a także gdy przestępstwo zostało popełniono na jego szkodę. Przepisy prawne art. 185a i 185b Kodeksu postępowania karnego zapewniają dzieciom szczególne warunki przesłuchania.

Ze specjalnych warunków stworzonych przez art. 185a i 185b mogą skorzystać dzieci, które były świadkami lub ofiarami przestępstw popełnionych z użyciem przemocy, groźby, wykorzystania seksualnego oraz przemocy domowej.

Ważną przesłanką gwarantującą szczególne warunki przesłuchania dziecka jest jego wiek.

Dzieci do 15 roku życia będące ofiarami i świadkami wymienionych wyżej przestępstw podlegają pełnej i bezwzględnej ochronie przepisów art. 185a i 185b.

Dzieci będące ofiarami przestępstw, które w chwili przesłuchania ukończyły 15 rok życia, mogą być przesłuchane w warunkach ochrony prawnej w przypadku, kiedy ich stan psychiczny nie pozwala na przesłuchanie w innych warunkach. O zastosowaniu szczególnych warunków przesłuchania decyduje psycholog, lekarz psychiatra lub inny specjalista, który zbada dziecko i wyda o nim opinię na zlecenie sądu lub prokuratury.

PAMIĘTAJ

Jeżeli oceniasz, że Twoje dziecko ma jakieś specjalne potrzeby psychologiczne, jest w obniżonym nastroju, przeżywa lęki związane z doznany przestępstwem, zgłoś to prokuratorowi na etapie postępowania przygotowawczego lub sądowi na etapie postępowania sądowego.

Jeżeli składanie zeznań w gabinecie prokuratora lub w sali sądowej, w której byłby oskarżony, okazałoby się za trudne dla dziecka powyżej 15 roku życia, które było świadkiem przestępstwa, prokurator lub sędzia decydują o przesłuchaniu w trybie wideokonferencji.

Szczególne warunki przesłuchania polegają na:

ZASADA

TREŚĆ

Jednorazowa procedura przesłuchania

Zasada ta gwarantuje, że dziecko będzie przesłuchiwane tylko raz w ciągu całego procesu karnego, niezależnie od tego jakie będą losy toczącej się procedury. Powtórne przesłuchanie dziecka jest możliwe tylko wtedy, gdy wyjdą na jaw istotne, nowe okoliczności przestępstwa lub gdy oskarżony w trakcie pierwszego przesłuchania dziecka nie miał obrońcy.

Przesłuchanie bezpośrednio przez sędziego

Dziecko w toku postępowania karnego może zostać przesłuchane jedynie bezpośrednio przez sędziego. Nie może być więc mowy o żadnych innych przesłuchaniach dokonywanych przez policjanta, prokuratora czy kogokolwiek innego. Masz prawo odmówić wezwaniu Twojego dziecka przez policję w celu wyjaśnienia czy uzupełnienia jakiś danych.

Przesłuchanie w obecności biegłego psychologa

Dzieci są przesłuchiwane przez sędziego jedynie w obecności biegłego psychologa. Psycholog ma pomóc dziecku w składaniu zeznań, czuwać nad jego stanem emocjonalnym, pomóc zrozumieć pytania, ocenić poziom rozwoju dziecka oraz jego zdolności do składania zeznań. Zwykle psycholog, zanim rozpocznie się procedura przesłuchania, spotyka się z dzieckiem i z jego opiekunem w celu pogłębienia wiedzy o dziecku, poznaniu jego samopoczucia.

Osoby uprawnione do udziału w przesłuchaniu

W przesłuchaniu dziecka mogą uczestniczyć tylko osoby wskazane przez prawo, oprócz sędziego i biegłego psychologa, są to: prokurator, pełnomocnik pokrzywdzonego, obrońca oskarżonego, osoba pełnoletnia wskazana przez małoletniego lub jego przedstawiciel ustawowy. Osoby te przebywają w tzw. pokoju technicznym. Co ważne w przesłuchaniu dziecka nie może uczestniczyć osoba podejrzana lub oskarżona o popełnienie przestępstwa. Nie ma ona także prawa przebywania w miejscu, w którym dziecko składa zeznania.

Utrwalanie przebiegu przesłuchania

Przesłuchanie dziecka musi zostać nagrane. Sporządzony zapis obrazu i dźwięku będzie odtworzony podczas rozprawy głównej. Nagranie zeznań dziecka może być użyte tylko do celów postępowania karnego.

Składanie zeznań w Przyjaznym Pokoju Przesłuchań

Przesłuchanie dziecka musi zostać przeprowadzone w odpowiednio przystosowanym do tego celu miejscu określanym jako Przyjazny Pokój Przesłuchań. Miejsce to powinno składać się z pokoju przesłuchań, pokoju technicznego i poczekalni z toaletą. Pokój, w którym składa zeznania dziecko, jest urządzone zgodnie z potrzebami dzieci w różnym wieku oraz wyposażony w mikrofony i kamery w celu nagrania przesłuchania.

WAŻNE INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZESŁUCHANIA DZIECKA

Dzieci składające zeznania i ich rodzice posiadają wiele wątpliwości dotyczących przesłuchania. Poniżej znajdują się odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.

Czy moje dziecko musi składać zeznania?

Każda osoba, która została wezwana do składania zeznań musi stawić się na przesłuchanie i opowiedzieć prawdę o tym, co widziała lub słyszała, czego doświadczyła. Rodzice nie mogą sprzeciwić się występowaniu dziecka w roli świadka. Jeżeli masz wątpliwości, czy Twoje dziecko ze względu na wiek, stopień rozwoju, stan zdrowia może uczestniczyć w takiej czynności, zwróć się do organu prowadzącego sprawę (policja, prokuratura, sąd) o zbadanie dziecka przez określonych specjalistów. Jeżeli dziecko przebywa pod opieką lekarza, psychologa, wymaga szczególnego postępowania z nim, zbierz i dostarcz odpowiednie zaświadczenie i informacje o szczególnym stanie Twojego dziecka.

Kiedy odbędzie się przesłuchanie?

Nie da się jednoznacznie określić terminu ani czasu spotkania z dzieckiem. Czasami prokurator zbiera inne dowody popełnienia przestępstwa, a przesłuchanie dziecka jest dalszym etapem procedury. Czasami informacje jakie ma dziecko są podstawą do tego, aby w ogóle rozpocząć całą procedurę wyjaśniania, czy doszło do czynu zabronionego prawem. Jeżeli jesteś osobą, która ma prawo reprezentować dziecko, możesz się skontaktować z prokuratorem prowadzącym postępowanie i dopytać o przybliżony termin przesłuchania.

Kto może zadawać pytania dziecku podczas przesłuchania?

Podczas przesłuchania w Przyjaznym Pokoju Przesłuchań dziecko może zadawać pytania kilka osób. Są to: sędzia, biegły psycholog, prokurator, obrońca oskarżonego. Bezpośrednio pytania dziecko może zadawać tylko sędzia i biegły psycholog, którzy przebywają razem z dzieckiem w pokoju przesłuchań. Pozostałe osoby, które przebywają w pokoju technicznym przekazują swoje pytania sędziemu, a on zadaje je dziecku.

Jakie prawa i obowiązki ma dziecko podczas przesłuchania?

- musi przyjść na przesłuchanie;
- ma obowiązek mówić prawdę o tym, co się wydarzyło;
- ma prawo odmówić odpowiedzi na niektóre pytania lub odmówić składania zeznań, jeśli osobą oskarżoną jest najbliższa mu osoba (np. rodzic, rodzeństwo);
- ma prawo powiedzieć, że czegoś nie rozumie, nie pamięta lub czegoś nie wie;
- ma prawo do przerwy podczas przesłuchania;
- ma prawo poprosić o powtórzenie pytania.

PAMIĘTAJ!

W sytuacji, kiedy sprawa toczy się przeciwko komuś z najbliższej rodziny, Twoje dziecko ma prawo odmówić składania zeznań. Świadek musi jednak przyjść na przesłuchanie. Bardzo istotne jest, abyś wytłumaczył dziecku, że jego zeznania są bardzo ważnym dowodem w sprawie i pomogą sędziemu podjąć decyzję o toczącej się sprawie.

WSPARCIE DZIECKA

PRZED PRZESŁUCHANIEM

Niektóre dzieci dobrze radzą sobie w roli świadka, jednak dla innych taka sytuacja bywa bardzo stresująca. Dzieci, które mają składać zeznania najczęściej obawiają się, że:

- zapomną lub pomylą jakieś fakty;
- w trakcie składania zeznań np. poczują zdenerwowanie albo ochotę na płacz;
- podczas przesłuchania spotkają sprawcę przestępstwa;
- rodzice lub inne ważne osoby będą źli za powiedzenie tego, co się wydarzyło;
- osoby podczas przesłuchania będą niemiłe;
- nie zrozumieją zadawanych im pytań;
- będą musiały opowiadać o swoich doświadczeniach obcym osobom.

Zachęcaj dziecko, aby rozmawiało z Tobą o swoich smartwieniach. Podczas rozmowy poinformuj dziecko o przysługujących mu prawach oraz zapewnij je, że zadanie świadka polega na powiedzeniu prawdy. Świadek, który mówi prawdę nie robi nic złego i nie musi obawiać się reakcji osób go przesłuchujących. Przypomnij dziecku, że w każdej chwili może poprosić sędziego lub psychologa o pomoc. Dziecko może poprosić o przerwę, gdy poczuje się zmęczone lub chce skorzystać z toalety. Uświadom dziecku, że jeśli nie zrozumie pytania albo nie będzie znało odpowiedzi, powinno powiedzieć o tym sędziemu lub psychologowi. Nie będzie miało z tego powodu nieprzyjemności. Przekaż dziecku, że kiedy podczas przesłuchania nie będzie czegoś pamiętało, to śmiało może o tym powiedzieć.

PAMIĘTAJ!

Dziecko powinno opowiedzieć własnymi słowami prawdę o tym, co mu się przydarzyło lub czego było świadkiem. Pomagając dziecku przygotować się do składania zeznań, nie ucz go na pamięć gotowych wypowiedzi. Sprawa może zostać umorzona, jeśli dziecko sprawia wrażenie „wyuczzonego”, a tym samym mniej autentycznego w swoich relacjach.

W TRAKCIE PRZESŁUCHANIA

Rodzice dzieci składających zeznania w sprawach karnych powinni towarzyszyć im w miejscu, w którym odbędzie się przesłuchanie. Nie oznacza to jednak, że dziecko będzie składać zeznania w Twojej obecności. Decyzję o obecności rodzica podczas przesłuchania dziecka podejmuje sędzia. Czasami się zdarza, że dzieci mogą się czuć zażenowane, składając zeznania w obecności rodzica. Na ogół jest to związane ze wstydem i niechęcią ujawnienia rodzicowi szczegółów przestępstwa. Ważne jest, abyś się dowiedział, co Twoje dziecko myśli o Twojej obecności podczas przesłuchania i uszanował jego decyzję, jeśli uzna, że nie chce, abyś słuchał jego zeznań. Dla dziecka dużym wsparciem będzie Twoja obecność w poczekalni.

PO PRZESŁUCHANIU

Po przesłuchaniu warto zaplanować wspólne z dzieckiem popołudnie i zaproponować coś, co sprawi mu przyjemność (np. pójść do kina lub na spacer). To na pewno pomoże dziecku odprężyć się po trudnym dniu. Nie obiecuj mu jednak żadnych prezentów ani nagród za to, że „dobrze złożyło zeznania”. Doceń jego trud i to, że powiedziało prawdę.

5

PRAWA OSÓB REPREZENTUJĄCYCH DZIECKO W PROCEDURACH KARNYCH

Dziecko nie może samodzielnie działać w postępowaniu karnym. Zwykle reprezentuje je przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod której stałą pieczęą pozostaje (art. 51 § 2 Kodeksu postępowania karnego). Przedstawicielami ustawowymi dziecka są rodzice, którzy sprawują nad nim władzę rodzicielską.

W sytuacji, gdy jeden z rodziców jest osobą podejrzaną /oskarżoną o popełnienie przestępstwa na szkodę dziecka, drugi z rodziców nie może wykonywać praw pokrzywdzonego dziecka w postępowaniu karnym. Jego miejsce zajmuje wówczas kurator procesowy.

Osoba uprawniona do reprezentowania dziecka w postępowaniu karnym może chronić dziecko i dbać o jego dobo dzięki przysługującym jej prawom.

Prawa osoby reprezentującej dziecko:

- ma dostęp do akt sprawy;
- ma prawo składania wniosków dowodowych, w tym o przesłuchanie świadka;
- ma prawo zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego oraz na postanowienie o jego umorzeniu;
- ma prawo składania oświadczenia o byciu oskarżycielem posiłkowym;
- ma prawo zadawania pytań świadkom;
- ma prawo żądania uzasadnienia wyroku;
- ma prawo składania apelacji.

PAMIĘTAJ!

Głównym zadaniem osoby reprezentującej dziecko jest dbanie o jego jak najlepszy interes na wszystkich etapach postępowania karnego.

POSTĘPOWANIA SĄDOWE I ZAKOŃCZENIE PROCEDUR KARNYCH

POSTĘPOWANIE SĄDOWE

Nie można dokładnie określić czasu, jakie upłynie od wniesienia sprawy do sądu do rozpoczęcia procesu. O rozpoczęciu procesu dowiesz się z zawiadomienia otrzymanego pocztą. Możesz oczywiście wykazać własną inicjatywę i samodzielnie w sekretariacie sądu dowiadywać się o przewidywanym terminie rozprawy.

ROZPRAWA

Na początku rozprawy prokurator odczytuje akt oskarżenia. Przed odczytaniem aktu oskarżenia osoba reprezentująca dziecko ma ostatnią szansę, aby zgłosić sądowi chęć zostania oskarżycielem posiłkowym. Wystarczy, że zrobi się to ustnie i powie: „Wysoki Sądzie, chcę zostać oskarżycielem posiłkowym” albo złożony się takie oświadczenie na piśmie.

Po odczytaniu aktu oskarżenia rozpoczyna się postępowanie dowodowe. Jako pierwszy wyjaśnienia składa oskarżony. Nie obowiązuje go zasada mówienia prawdy i nawet jeśli kłamie, nie może zostać za to ukarany. Po wyjaśnieniach oskarżonego rozpoczynają się zeznania świadków wymienionych w akcie oskarżenia. Po nich następuje odtworzenie nagrania przesłuchania dziecka prowadzonego wcześniej w Przyjaznym Pokoju Przesłuchań.

Po przesłuchaniu świadków i zapoznaniu się z ewentualnymi opiniami specjalistów głos zabierają prokurator, oskarżyciel posiłkowy, obrońca oskarżonego i oskarżony. Jeżeli jesteś oskarżycielem posiłkowym, możesz wtedy, np. zaproponować określoną karę, ocenić dotychczasowe dowody, przedstawić skutki przestępstwa wobec dziecka.

WYNIK ROZPRAWY

Zwykle rozprawy dotyczące przestępstw przeciwko rodzinie czy wykorzystaniu seksualnym nie zamykają się na jednym posiedzeniu sądu. Jeśli sąd musi przesłuchać wielu świadków lub zapoznać się z różnymi opiniami specjalistów, postępowanie będzie trwało nawet wiele dni. Zwykle tak jest, że przerwa między jedną a drugą rozprawą w sądzie wynosi od kilkunastu do trzydziestu pięciu dni. Wszystko zależy od tego, jak skomplikowana jest sprawa i jakie towarzyszą jej okoliczności, np. świadek zachoruje i nie przyjdzie w wyznaczonym terminie.

Decyzje o winie lub niewinności oskarżonego, a także o wymiarze kary podejmuje sąd, opierając się na przepisach Kodeksu karnego. Po ogłoszeniu wyroku, oskarżonemu, prokuratorowi, oskarżycielowi posiłkowemu przysługuje prawo apelacji, jeżeli nie zgadzają się z wyrokiem sądu.

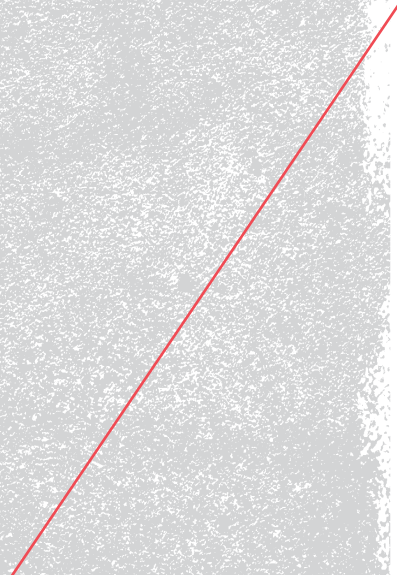
Sąd, wydając wyrok, uzasadnia go ustnie. Pisemne uzasadnienie wyroku sędziego sporządza tylko wtedy, gdy któraś ze stron złoży wniosek o uzasadnienie wyroku. Jeżeli nie zgadzasz się z wyrokiem sądu, masz siedem dni (licząc od dnia następnego po ogłoszeniu wyroku) na złożenie wniosku o pisemne uzasadnienie wyroku. Termin ten jest nieprzekraczalny. Na uzasadnienie wyroku oczekujesz czternaście dni. Uzasadnienie otrzymasz listem.

Od otrzymania wyroku wraz z uzasadnieniem masz czternaście dni (licząc od następnego dnia od odebrania przez Ciebie listu) na sporządzenie i dostarczenie do sądu Twojej apelacji. Nie ma przepisu nakazującego korzystanie z pomocy adwokata czy radcy prawnego przy sporządzaniu apelacji od wyroku sądu, jednak warto z takiej pomocy skorzystać.

PAMIĘTAJ!

Dzieci na ogół chcą wiedzieć, jaki był wynik rozprawy sądowej. Jeżeli sprawca został uniewinniony, dzieci mogą sądzić, że sędzia im nie uwierzył lub że źle składały zeznania. Bardzo obciążające dla dziecka może być także wydanie wyroku skazującego, szczególnie gdy oskarżony jest osobą bliską dziecku. Powiedz mu, że w żaden sposób nie jest odpowiedzialne za postanowienie sądu. Rozmawiaj z nim o jego uczuciach i pozwól mu wyrazić zarówno uczucia złości, jak i miłości czy niepokoju o sprawcę. Nie ma w tym nic dziwnego, wiele dzieci przeżywa huśtawkę emocjonalną. Najważniejsze jest, aby dziecko nie odczuło braku Twojej akceptacji dla jego przeżyć.

WZORY PISM PROCESOWYCH

.....
(miejsowość, data)

Prokuratura Rejonowa w

.....
(adres)

Składający pismo:

.....
(imię i nazwisko)

.....
(adres)

ZAWIADOMIENIE O PODEJRZENIU POPEŁNIENIU PRZESTĘPSTWA Z WNIOSEM O PRZESŁUCHANIE MAŁOLETNIEGO POKRZYWDZONEGO W TRYBIE ART. 185A KPK

Składam zawiadomienie podejrzenia popełnienia przestępstwa (*jakiego*) przez (*imię, nazwisko, ewentualnie adres sprawcy*) na szkodę mojego małoletniego dziecka (*imię, nazwisko*), ur. dnia (*data urodzenia*).

Dnia (*data*) pedagog szkolny, pani (*imię i nazwisko pedagoga*) zadzwoniła do mnie z prośbą o pilny kontakt w sprawie mojej córki (*imię i nazwisko*). Na spotkaniu przekazała mi, że moja córka zgłosiła jej fakt, iż była molestowana seksualnie na prywatnych lekcjach, na które uczęszcza. Córka od (*data*) uczęszcza na prywatne lekcje do (*imię i nazwisko*).

Córka od (*określić przybliżony czas*) nie chciała chodzić na lekcje, ale ja zbagatelizowałam ten sygnał, nie znając powodu jej niechęci. Od tego czasu córka jest nerwowa i małomówna.

Wnoszę o wszczęcie postępowania w tej sprawie, a także o jednorazowe przesłuchanie córki w toku całego postępowania w trybie art. 185a kpk.

Wnoszę również o przeprowadzenie następujących dowodów:

1. Przesłuchanie pedagoga szkolnego (*imię i nazwisko, adres szkoły*).
2. Przesłuchanie innych osób uczęszczających na prywatne lekcje do (*imię i nazwisko sprawcy*).

.....
(podpis)

UWAGI:

1. Zawiadomienie należy złożyć do Prokuratury Rejonowej właściwej ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa.
2. Nie jest konieczne wskazywanie sprawcy przestępstwa. Jeżeli znamy jego dane lepiej, gdy podamy je od razu w zawiadomieniu. Często jednak nie znamy danych osoby, która skrzywdziła dziecko.
3. We wzorze pisma podajemy przykładowe uzasadnienie. W zawiadomieniu należy szczegółowo opisać sytuację, która miała miejsce.

.....
(miejsowość, data)

Sąd Rejonowy w

.....
Wydział Karny

.....
(adres)

Składający pismo:

.....
(imię i nazwisko)

.....
(adres)

Sygn. akt

OŚWIADCZENIE O ZGŁOSZENIU UDZIAŁU W POSTĘPOWANIU W CHARAKTERZE OSKARŻYCIELA POSIŁKOWEGO

Jako osoba reprezentująca pokrzywdzonego małoletniego (*imię, nazwisko dziecka*) oświadczam, że zgłaszam swój udział w postępowaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego w sprawie przeciwko (*imię, nazwisko oskarżonego*), oskarżonemu o popełnienie przestępstwa z art.

.....
(podpis)

UWAGI:

- 1.** Oświadczenie należy złożyć ustnie lub pisemnie na pierwszej rozprawie przed sądem karnym najpóźniej przed odczytaniem aktu oskarżenia przez prokuratora.
- 2.** Oskarżycielem posiłkowym może zostać osoba, która reprezentuje dziecko, np. rodzic/opiekun prawny, kurator procesowy.

.....
(miejsowość, data)

Sąd Rejonowy w

.....
Wydział Karny

.....
(adres)

Składający pismo:

.....
(imię i nazwisko)

.....
(adres)

Sygn. akt

WNIOSEK O UZASADNIENIE ORAZ DORĘCZENIE WYROKU

Jako osoba reprezentująca pokrzywdzonego małoletniego (imię, nazwisko dziecka) wnoszę o sporządzenie oraz doręczenie mi uzasadnienia wyroku wydanego dnia w sprawie o sygn. akt

.....
(podpis)

UWAGI:

1. Wniosek należy złożyć w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyroku.

.....
(miejsowość, data)

Sz. P.

Mec
(imię i nazwisko)¹

Kurator procesowy małoletniego/niej
.....

ul.

.....
(Imię i nazwisko rodzica)

ul.

Sygn. akt²

WNIOSEK O UDZIELENIE INFORMACJI³

W związku z postanowieniem Sądu Rejonowego dla,Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia, na podstawie art. 992 § 2 KRiO⁴ wnoszę o udzielenie mi informacji niezbędnych do prawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej dotyczących przebiegu postępowania o sygn. akt i podjętych w jego toku czynnościach.⁵

Powyższe informacje są mi niezbędne do wykonywania władzy rodzicielskiej⁶, w tym zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi dziećmi. W postępowaniu przed Sądem Okręgowym o rozwód sąd nie dokonał zabezpieczenia ze względu na brak informacji z Prokuratury, nie mogę również będąc osobą nieuprawnioną, uzyskać informacji z Prokuratury na temat zastosowania środków zapobiegawczych w postępowaniu.

Ponadto podjęcie terapii jest możliwe po zakończeniu czynności przesłuchania oraz badania przez biegłego w postępowaniu karnym. Dzieci obecnie czekają na rozpoczęcie terapii, która jest im niezbędna.

Mając na uwadze powyższe fakty proszę o udzielenie mi w/w informacji.

.....
podpis rodzica

1 Imię i nazwisko kuratora znajduje się w treści postanowienia sądu opiekuńczego o ustanowieniu kuratora, które jest przesyłane rodzicowi.

2 Podajemy sygnaturę postępowania karnego.

3 Kurator ma obowiązek udzielić rodzicowi informacji na piśmie na wniosek rodzica, co oznacza, że rodzic musi wystąpić do kuratora o udzielenie mu informacji.

Reguluje to art. 992 krio. Wniosek może być składany kilkakrotnie, w zależności od czasu i etapu postępowania.

4 Podstawą do ustanowienia kuratora są przepisy 99 oraz 991-3 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (krio).

5 Oprócz żądania informacji, rodzic może sformułować pytania na które chce uzyskać odpowiedź, np.:

1. Na jakim obecnie etapie znajduje się postępowanie przygotowawcze?

2. Czy zostały postawione zarzuty podejrzanemu?

3. Czy zostały orzeczone wobec podejrzanego jakiegokolwiek środki zapobiegawcze?

4. Czy do akt wpłynęła opinia biegłej sądowej?

5. Jak zakończyło się postępowanie przygotowawcze/sądowe?

6. Czy kurator składa zażalenie/apelację na postanowienie kończące sprawę na etapie przygotowawczym/sądowym?

Przepisy nie wymagają określonego uzasadnienia, informacje mają być niezbędne do prawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej. Powyżej zaprezentowano przykładowe uzasadnienie.

Aby pomóc dziecku lepiej przygotować się do składania zeznań, zapoznaj je z filmem oraz broszurami dotyczącymi przesłuchania.

Materiały dostępne są w Internecie pod adresem:

www.edukacja.fdds.pl

